

Богріновцева Л.М.

кандидат економічних наук, доцент

Філюк А.В.

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Національна академія статистики, обліку та аудиту

м. Київ, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СТРАХОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

На сучасному етапі розвитку вітчизняної економіки ефективне функціонування страхового ринку є дуже важливим. Незважаючи на те, що страховий ринок України має відносно довгу історію, для його ефективного функціонування необхідне втручання держави. Тому важливим є вибір моделі, шляхів та засобів державного регулювання страхової діяльності загалом, та страхового ринку зокрема. Необхідність державного регулювання страхової діяльності в Україні зумовлена такими чинниками, як: слабка конкуренція у страховому секторі, оскільки більшість вітчизняних страхових компаній є недостатньо капіталізованими і не здатні гарантувати значні ризики; низький рівень прозорості страхового ринку, легітимності страхових компаній та відкритості ринкової інформації.

Інституційні проблеми на українському страховому ринку, з початку його становлення, були пов'язані переважно з недосконалою регуляторною політикою держави та відсутністю належного нагляду за її реалізацією [5]. Саме тому у 2019 році було прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення функцій із державного регулювання ринків фінансових послуг» [3], так званий Закон про спліт, згідно з яким з 1 липня 2020 року регулятором страхової діяльності в Україні став НБУ. Основною метою зміни наглядового органу було створення платоспроможного, стійкого та конкурентного страхового ринку в Україні, а також забезпечення належного захисту прав споживачів страхових послуг. Для цього необхідно було запровадити нову модель регулювання страхового ринку з урахуванням положень директив ЄС, світової практики регулювання та нагляду за ринком страхування та перестрахування та специфіки українського страхового ринку.

2023 рік для страховиків став роком підготовки до масштабних змін, пов'язаних з реалізацією багатьох ідей, викладених у Білій книзі Національного банку України «Майбутнє регулювання страхового ринку». Дані зміни мають забезпечити платоспроможність, стійкість та конкурентоспроможність українського страхового ринку, водночас належним чином захистити права споживачів страхових послуг. Ці ідеї знайшли своє відображення в новому Законі України «Про страхування», який вступає в дію 1 січня 2024 року, і який спрямований на імплементацію ключових директив ЄС.

В рамках останніх змін у державному регулюванні страхової діяльності слід звернути увагу на пруденційний нагляд, який є наріжним каменем системи пруденційного регулювання. У більшості країн ЄС наглядовий процес базується

на оцінці ризиків, а в деяких країнах – на значенні певних параметрів. Сьогодні, з передачею повноважень з нагляду та регулювання страхової діяльності від Нацкомфінпослуг до НБУ, важливим є запровадження сучасних правил взаємодії між страховими компаніями, посередниками та споживачами страхових продуктів. Розробка сучасного законодавства має враховувати основні вимоги права ЄС, які Україна зобов'язана імплементувати відповідно до Угоди про асоціацію з ЄС, та принципами Міжнародної асоціації органів нагляду за страховою діяльністю (IAIS).

Варто зауважити, що у день початку війни НБУ ввів суттєві обмеження на купівлю іноземної валюти та перекази з-за кордону, в тому числі перестраховими компаніями-нерезидентами, відповідно до Постанови № 18 «Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану» [4], у зв'язку з чим, українські страхові компанії були позбавлені можливості виконувати платіжні зобов'язання від імені своїх іноземних партнерів за програмами перестрахування.

Іншим важливим аспектом стали вимоги, встановлені Національним банком України до перестраховиків-нерезидентів, яким страхові компанії сплачують премії. Рейтинг фінансової стійкості таких перестраховиків повинен бути не нижче А3. Цю вимогу НБУ запровадив у 2021 році, вона дозволяє страховикам укладати договори перестрахування з іноземними перестраховиками з достатньою фінансовою стійкістю. Ця вимога також дозволяє співпрацювати з перестраховиками-нерезидентами, які мають нижчий рейтинг, але зареєстровані в країні, де нагляд за страховою та перестраховою діяльністю здійснюється державою, та займаються страховою (перестраховою) діяльністю не менше трьох років [6].

У 2023 році НБУ також здійснює моніторинг і сприяє дотриманню вимог оновленого регулювання страхового ринку, а також забезпечує завершення банками валютного аудиту дотримання строків сплати страхових платежів, у тому числі премій та внесків перестраховиків-нерезидентів, за дебетовим методом розрахунків шляхом зарахування зустрічних однорідних вимог. Це дасть змогу запровадити нові механізми застосування санкцій до постачальників фінансових послуг, які не дотримуються посилених регуляторних вимог [2].

Отже, на сьогодні, страховий ринок України переживає процес трансформації, пов'язаний із його становленням та розвитком. До таких трансформаційних змін можемо віднести наступні:

- перехід страхових компаній на МСФЗ 17 (новий стандарт обліку договорів страхування), що забезпечить більш адекватне відображення фінансових результатів у фінансовій звітності;
- повна прозорість структури власності страхових компаній та фінансової спроможності їхніх власників;
- посилення вимог до активів страхових компаній;
- оновлений регуляторний підхід до здійснення посередництва на страховому ринку [1].

Підсумовуючи, можна відзначити, що страховий ринок України зазнав значних змін за останні роки. Ці зміни в основному пов'язані з новими

регуляторними вимогами, технологічним розвитком та змінами у поведінці споживачів, що в свою чергу значно впливає не лише на бізнес-процеси страхових компаній, але й на культуру страхування в цілому. Страхувальники все частіше вимагають персоналізованих продуктів та послуг, пристосованих до їхніх індивідуальних потреб та вподобань, а також очікують безперебійного та зручного обслуговування. Трансформація страхового ринку також зумовлена новими регуляторними вимогами, які вимагають від страховиків бути більш прозорими у відносинах з страхувальниками та приділяти їм більше уваги для підвищення рівня довіри. Впевненість страхувальників у надійності страховиків є одним з основних факторів успішного розвитку страхового ринку, разом з тим, ефективне регулювання та нагляд за страховим ринком підвищує рівень довіри страхувальників до страховиків. Тому трансформація українського страхового ринку є невід'ємною частиною його функціонування і вимагає постійного вдосконалення страхових відносин та набуття нових функцій, пов'язаних з дотриманням вимог, які ставляться перед Україною, зокрема, щодо імплементації національного законодавства до вимог Європейського Союзу.

Література:

1. Онишко С. В., Богріновцева Л. М., Ключка О. В. Трансформація страхового ринку України в умовах сьогодення. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. Серія: «Економічні науки». 2023. №9. <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2023-9-9147>
2. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/>
3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення функцій із державного регулювання ринків фінансових послуг: Закон України від 12.09.2019 р. № 79-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/79-20#Text>
4. Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану: Постанова Національного банку України від 24.02.2022 р. №18. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0018500-22>
5. Фінансовий ринок: підруч.: у 2-х т. / кер. авт. кол. і наук. ред. Ю. М. Коваленко. Ірпінь: УДФСУ, 2018. Т. 1. 442 с.
6. Чуницька І.І., Богріновцева Л. М. Особливості діяльності страхових компаній на фінансовому ринку України в умовах воєнного стану. *Інфраструктура ринку*. 2023. Вип. 71. С. 251-258. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2023/71_2023/46.pdf